
DIE TEOLOGIESE SKOOL EN DIE P.U.K. VIR C.H.O.

MET DIE BETEKENIS VAN DIE TEOLOGIESE SKOOL VIR DIE CHRISTELIKE WETENSKAP.

Die Teologiese Skool van die Gereformeerde Kerk gedink op 29 November 1944 sy vyf-en-sewentigjarige bestaan.

Die Raad en Senaat van die P.U.K. vir C.H.O. wil ook langs hierdie weg die Teologiese Skool van harte gelukwens en die versekering gee dat daar by die outoriteite van die P.U.K. 'n diepgevoelde dankbaarheid heers dat hierdie inrigting sovele jare deur onse God en Vader gedra en gespaar is.

Daar is gegronde redes vir die gevoel van dankbaarheid. Immers die P.U.K. het sy ontstaan te danke aan die stigters van die Teologiese Skool. Dis dus 'n dogter wat haar moeder eer en vereer, en saam verblyd en verheug is oor wat die Teologiese Skool tot stand gebring het gedurende die afgelope tydperk en die innige bede uitspreek dat hierdie inrigting tot in lengte van jare sy lig in ons land mag laat skyn tot voorligting en tot lering van ons volk wat 'n baie swaar en geweldige stryd op al die terreine van die lewe moet dra om te kan bestaan.

In een belangrike opsig het die Teologiese Skool deur die genade van God geweldig gepresteer en wel deur die bevordering van die beoefening van die Christelike Wetenskap.

Niemand sal kan ontken dat daar vandag groot invloed uitgaan van die P.U.K. vir C.H.O. Die Teologiese Skool van die Gereformeerde Kerk

kom die opregte dank toe en by die herdenking van die vyf-en-sewentigjarige bestaan van die Teologiese Skool is dit nodig om die ontstaan daarvan nadruklik te beklemtoon.

Hier op Potchefstroom het op 17 Mei 1869 en volgende dae die Gereformeerde Kerk sy Sinode gehou in die ou kerkie wat vandag nog as 'n monument naas die groter kerkgebou op die kerkplein van die Gereformeerde Kerk staan.

By hierdie geleentheid is die besluit geneem dat „de School te Burgersdorp K.P. opgericht worde.”

Met „School” is in die eerste plek bedoel Teologiese Skool, waar toekomstige leraars van die kerk opgelei kan word maar terselfdertyd is ook daarmee bedoel die voor-opleiding in literêre en ander vakke.

Uit hierdie voor-opleiding het die P.U.K. ontstaan, sodat vanaf 1876, weer volgens 'n besluit van die Sinode op Reddersburg, 'n spesiale Professor vir die afdeling benoem is met die titel van Professor Literarum. Die vooropleiding het van nou af geword die “Literariese Departement van die Teologiese Skool.”

By hierdie *ontstaan* van die inrigting moet die aandag spesiaal op twee belangrike feite gevestig word:

- a) Die *motief* van die stigting.
- b) Die *inisiatief* wat van die Kerk uitgegaan het.

a) Wat betref die *motief* van die stigting die volgende. Ons besit sit nog gelukkig, swart op wit, die getuienis van een van die stigters van die Skool met sy vooropleiding.

Wyle prof. Jan Lion Cachet (wat ook nog hier in Potchefstroom Professor Theologicus was volgens die toe heersende benaming) het in 'n rede op 30 November 1889 op Burgersdorp waar die Teologiese Skool gevestig was, as voorsitter van die Kuratore (hy was toe predikant van die Gereformeerde gemeente van Philipstown) by geleentheid van die twintigjarige bestaan van die inrigting o.a. die volgende gesê in verband met die beweegrede om die skool te stig: „Daar was in dit land geen inrigting die aan de Kerk geven kon wat zij nodig had, en hoewel, Gode zij dank! de School onzer Kerk in Nederland 1) niets te wensen overlaat met betrekking tot zuiverheid en geleerdheid, de moeilijkheid van afstand en bovenal het bewustzijn dat alleen in het land, in de omgeving der Kerk de regte dienaren gevormd kunnen worden, deed ons 'n anderen weg inslaan.”

Hiermee het hy bedoel 'n eie inrigting in eie land. Daarom laat hy later volg in dieselfde toespraak: „De leus onzer School is: Gerefor-

1) Bedoel is die Teologiese Skool in Kampen.

meer en Nationaal, Gereformeerd en Afrikaansch, en zolang die leus vastgehouden word, zal de School eene toekomst hebben."

Die aandag word daarop gevestig dat onder die leiding van 'n Nederlander, wyle prof. D. Postma, die stigter van die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika, die bogenoemde besluit geneem is en heelhartig is later deur sy skoonseun, wyle prof. Lion-Cachet, ook 'n Nederlander, die wysheid van die Sinodale besluit beklemtoon.

Die opleiding, sowel die Teologiese as die vooropleiding, moet Gereformeerd wees. Hiermee het daardie twee leiers en ook hulle opvolgers, soos baie duidelik uit al hul geleentheidstoesprake blyk, geen *eng-kerklike* standpunt ingeneem nie, maar met Gereformeerd het hulle die Calvinistiese lewens- en wêreldbeskouing bedoel.

So het prof. S. Postma treffend by geleentheid van sy instelling tot Prof. Literarum in sy rede 12 Julie 1890 o.a. die volgende gesê:

„Wilt gij in een beeld aan de Schrift ontleend ons ideaal hier voorgesteld van de verhouding tusschen openbaring en wetenschap, gij vindt het in den Tabernakel Israëls. De Tente Gods werd vervaardigd van keurige voorwerpen die Israël nam van den Egyptenaren, deels van het beste wat de natuur opleverde—goud en zilver en purper en edelgesteente Zoo zijn ook de natiën geroepen, ja zelfs de wetenschappelijke ongelovige, ondanks zichzelf, om goud en zilver en edelgesteenten bijeen te brengen tot de bouw van den Tabernakel der Christelijke Wetenschap. Alle onderzoekingen en scheppingen op het gebied der natuur, der geschiedenis, der wijsbegeerte, der schone kunsten behoren op het brandofferaltaar der Christelijke Wetenschap gelegd te worden tot een welriekende reuk den Heere gewijd, doch niet zonder dat gedurig de wierook des gebeds zich vermengt met den reuk des Altaars."

Hier is die opeising van die ganse lewe van die mens tot eer van God! Dit is Gereformeerd, dit is Calvinisties en wel nie in eng-kerklike sin nie.

Hulle optrede en woorde was profeties. Ons kan nie anders as die leiding van God in hulle werkzaamheid en rigting met groot dankbaarheid bespeur nie. Tans wen hierdie Calvinistiese beskouing geweldig veld op staatkundige, maatskaplike en opvoedkundige gebied.

'n Verdere kenmerk in hul optrede was die feit dat hoewel die stigters van die Teologiese Skool Nederlanders was, hulle 'n *nasionale* d.w.s. Afrikaanse opleiding vir ons jeug wou hê.

Ons eer hulle daarvoor. Hulle wou nie van Suid-Afrika 'n klein Nederland of 'n klein Engeland maak nie.

Verre daarvandaan! Dit moet *Afrikaans* wees. Agter hierdie woord lê 'n wêreld van gedagte. Ek is oortuig daarvan dat hulle die draagwydte van die woord nie ten volle besef het nie.

Laat dit my hier vergun word om 'n persoonlike woord te sê. Tydens my studie in Nederland het ek een en andermaal in aanraking gekom met persone met wie wyle prof. Postma vanuit Suid-Afrika dikwels in korrespondensie was. Hulle het meegedeel dat hulle hom baie kwalik geneem het dat hy onverbiddelik die standpunt ingeneem het dat Suid-Afrika volkome reg het om sy eie jongmense op te lei. Met hom is die spot gedryf dat hy as die siende onder die blindes hom die titel van professor laat welgeval het. Tussen hakies gesê: hy het baie moeite gedoen om een van die hooggeleerdes in Nederland hier te kry en toe al sy poginge misluk, het hy eindelijk ingewillig om as *dosent* op te tree en nie as *professor* nie. So is trouens die eerste leraars van die Skool genoem.

Onder spot en hoon van eie landgenote is die werk aanvaar met die doel: *Suid-Afrika eerste*.

Hierdie spreuk is welbekend. Eers met die toespraak van Generaal Hertzog in 1913 op De Wildt het dit 'n *slagwoord* geword. Hierdie selfde gedagte is reeds in 1869 op Potchefstroom vasgelê in die besluit van die Gereformeerde Kerk n.l. die opleiding van ons jeug sal *Nasionaal* d.w.s. *Afrikaans* wees.

b) As tweede punt in verband met die ontstaan van die skool is genoem die *inisiatief* wat van die kerk uitgegaan het.

Dit is vanselfsprekend dat enige kerk die inisiatief sal en moet neem om 'n Teologiese Skool op te rig vir die opleiding van sy toekomstige predikante, maar dit is nie so vanselfsprekend dat die Kerk ook die vooropleiding van die toekomstige teologiese studente ter harte moet neem nie.

Om twee redes is die vooropleiding ter harte geneem. 'n Vooropleiding kan sodanig van aard wees dat dit nie *oplei* tot die studie van Gereformeerde Teologie nie, maar *weglei* selfs van alle studie van Teologie. Hierdie gevaar is duidelik besef geword en daarom is van die begin af die vooropleiding in die program opgeneem.

Die stigters het goed gesien en 'n wyse besluit geneem. Wie teologiese student wil word, moet van jongsaf op die laer en middelbare skool ook in dié rigting gelei word. As dit nie geval is nie, kan onnoemlik veel kwaad gestig word in die siel van die jongeling.

Daar was egter ook nog 'n ander en gewigtige rede waarom so besluit is. Die noodsaaklikheid is gevoel dat predikante 'n grondige wetenskaplike opleiding moet hê. Baie duidelik is dit beklemtoon deur wyle ds. M. P. A. Coetssee jr. in 'n redevoering gehou op 12 Julie 1890. „Het beste wapen nu” so het hy gesê, „om die verkeerde en verderfelijke rigtingen, de valsche wetenschap en de ijdele filosofie te bestrijden is de wetenschap zelve. Onder het zwaard van Goliath valt zijn eigen

hoofd het gemakkelijkst. Hiermede willen wij zeggen dat de opleiding van de toekomstige leeraren zijn moet naar den eisch des tijds. Hy moet op de hoogte van zijn tijd zijn en bekwaam wezen zich met gemakkelij-
 heid en ooreenkomstig de waardigheid van zijn ambt overal te bewegen . .
 De wetenschap geeft niet alles, integendeel, gescheiden van en buiten de
 openbaring geeft zij zeer weinig of niets met zekerheid. Toch is en blijft
 hare beoefening eene zaak van het allergrootste belang van de toekom-
 stige Evangeliedienaar. Te meer als wij er op letten dat hij zich in onzen
 tijd niet afmaken kan van het een of ander vraagstuk door eenvoudig zich
 te beroepen op den eenen of anderen tekst der Schrift: men is niet tevreden,
 veel minder te overtuigen met een spreken op outoriteit of door oratorisch
 declameeren; wat men wil zijn degelijke en grondige bewijzen, daarom
 juist is het zoo noodzakelijk dat de Evangeliedienaar in staat moet zijn
 om zijne bestrijders op denzelfden platform te kunnen ontmoeten.”

Dis baie duidelike taal. Die toekomstige leraars van die Gerefor-
 meerde moet ook manne wees geskoold in die wetenskappe in Christelike,
 Calvinistiese sin beoefen.

Die stigting van die Teologiese Skool in 1869 was dus 'n gebeurtenis
 van betekenis in ons land. Klein en nietig was die begin en met veel
 huiwering maar tog met geloof en 'n gebed in die hart is die hand aan die
 ploeg geslaan.

Dis ons voorreg vandag om 'n blik te laat gaan oor die tyd van sy
 bestaan.

Voor die geestesoog kom die Kuratore, die professore, die studente
 van die vorige tye. Manne-broeders wat die inrigting liefgehad het, wat
 onnoemlik veel opgeoffer het om die ideaal wat hulle hul gestel te ver-
 wesenlik.

Daar was baie, baie donker jare, so selfs dat tydens die verwoestende
 oorlog wat tot die ondergang van die twee Afrikaanse Republieke gelei
 het, dit gelyk het of ook die einde van die Teologiese Skool daar is.

God het dit anders beskik. Die Skool het weer opgestaan. Manne is
 weer gevind wat met geloofsmoed en -ywer die werk van die vaders voort-
 gesit het en uit die Skool het algaande die P.U.K. vir C.H.O. ontwikkel—
 'n gesonde, bloeiende inrigting met sy doserende personeel van 51 en
 administratiewe personeel van 9.

Die Teologiese Skool gedra deur die gawes van lidmate van die Gere-
 formeerde Kerk in Suid-Afrika het deur God se genade 'n groot en belang-
 rike werk verrig vir die bevordering van die Christelike Wetenskap in ons
 land.

Ons innige en opregte bedede is dat hierdie inrigting nog tot in lengte
 van jare bewaar sal word om in die nouste verbinding met die P.U.K. vir

C.H.O. die ideaal van die stigters nog verder te ontwikkel sodat nie alleen *hier en daar* nie, maar oor die lengte en breedte van ons land die opleiding van ons jeug en die beoefening van die wetenskap sal wees Calvinisties en Nasionaal tot eer van onse God en hemelse Vader.

Potchefstroom.

F. POSTMA.
